

# HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Postbus 114, Utrecht. Tel. (030) 10163  
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor  
België f 6,-. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

## „20 JAAR HUMANITAS”

**D**e vereniging voor maatschappelijk werk Humanitas bestaat 20 jaar.

20 jaar geleden werd zij opgericht door onze huidige ere-voorzitter In 't Veld, die tot voor twee jaar voorzitter gebleven is. Dit weekend, op het eerste congres van de vereniging, dat niet onder zijn leiding gehouden wordt, hebben wij meer dan twintig-duizend leden.

Waarom willen wij eigenlijk maatschappelijk werk doen in het verband van een vereniging met leden? Het maatschappelijk werk, zoals dat zich na de oorlog ontwikkeld heeft, is immers voor een zeer groot deel vakwerk geworden, dat alleen goed door opgeleide beroepskrachten kan worden uitgevoerd. De consultatiepraktijk van het algemeen maatschappelijk werk, de jeugdzorg, de reclassering en de bejaardenzorg zijn eigenlijk niet meer uit te oefenen zonder een brede kennis van sociale verhoudingen, van maatschappelijke instellingen en van sociale en individuele psychologie. En in het bijzonder heeft men de techniek nodig om de hulpzoekende cliënt te laten inzien, waarin zijn moeilijkheden eigenlijk schuilen. De intermenselijke en sociale problemen zijn zo ingewikkeld geworden, dat de leek zonder opleiding deze niet meer kan behandelen en oplossen. En ik vraag weer: waarom hebben wij dan een vereniging met leden? Er is ook voor de leken veel te doen. Onder leiding van beroepskrachten kunnen zij werken als gezinsvoogd, als toezichhouder voor de reclassering, bij het organiseren van ontspanning van bejaarden.

En bovendien eist de organisatie van het maatschappelijk werk in particuliere instellingen overleg, samenwerking in allerlei organen en commissies op provinciaal en gemeentelijk niveau. Dit bestuurswerk kunnen wij leken heel goed doen.

Wij doen dit ook. En wij hebben daarmee gedemonstreerd, dat ook een vereniging, die maatschappelijk werk op niet-dogmatische

grondslag wil verichten, bestaat uit mensen, die uit menselijk solidariteitsgevoel werken voor de ander.

En zo hoort het ook. Onze maatschappij wordt steeds technischer, steeds ingewikkelder. Dank zij deze techniek is de werkelijke, bittere armoede verdwenen. Wij hebben de wegen tot bestrijding daarvan gevonden. Maar de tegenkant van deze technische ontwikkeling is, dat wij in snel tempo van milieu, sociaal en geografisch, veranderen. Het gevolg van onze sterk georganiseerde gemeenschap is, dat wij telkens onze woon- en werkomstandigheden zien wijzigen. Voor zeer velen is de standvastigheid van de levensomstandigheden, hoe goed die materieel ook zijn, minder groot dan vroeger.

Die onzekerheid en onstandvastigheid leidt tot aanpassingmoeilijkheden en sociale, geestelijke nood. De adressen, die vroeger vanzelfsprekend hulp verleenden, zijn vaak verdwenen. De bureaus, die op het platteland bij allerlei moeilijkheden voor elkander in de bres sprongen, bestaan niet meer in onze stedelijke maatschappij. Vrienden, collega's, kennissen zijn vaak niet aanwezig, omdat een verhuizing, nieuwe levensomgeving of een nieuwe levenswijze de oude banden doorsneed. De verkeersmiddelen, auto, bromfiets, fiets, maken het mogelijk onze menselijke contacten verder weg te zoeken dan vroeger het geval was. Ook dat betekent, dat zij in gevallen van acute nood niet goed bereikbaar zijn.

Het is een zaak van eenvoudige menselijke solidariteit daarin te voorzien. Wij doen dat, uit eerbied voor de menselijke persoonlijkheid, zonder enige leerstelling onzerzijds. Op die wijze vervullen wij een taak in de Nederlandse gemeenschap. In de eerste plaats ten behoeve van degenen, die hulp zoeken en in het bijzonder onze hulp wensen. Dat zijn uiteraard grotendeels buitenkerkelijken. Maar onze taak is nog een andere. Wij kweken door het werken in het verband van

**een lezing voor de vara-microfoon van zondag 31 oktober 1965**

# Kalender 1966

De kalender 1966 van het Humanistisch Verbond is verschenen. Deze is thans in 2-kleurendruk uitgevoerd.

De prijs van . .  
is gehandhaafd

**f 2.50**

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond Utrecht

In de omschrijving:  
**KALENDER 1966**

een vereniging het solidariteitsgevoel aan bij onze leden. Wij wekken het besef, dat maatschappelijk werk een noodzaak is in onze maatschappij en dat wij allen op onze beurt daaraan behoefte hebben.

Op onze beurt zijn wij allemaal helper en hulpzoekende. Niemand ontkomt eraan, dat op een gegeven ogenblik problemen voor hem rijzen, omdat de huisvrouw ziek is. Niemand van ons ontgaat de problemen van de ouderdom.

Daarom is het goed, voor ieder van ons als individu en voor ons allen als gemeenschap, dat dit werk gebeurt door een vereniging en niet van overheidswege, maar alleen gesubsidieerd door de overheid. De mensen zelf moeten het werk dragen. Wij moeten het niet afschuiven op anderen en met name niet op de overheidsorganen. De moeilijkheden van onze medemensen zijn immers onze zaak, omdat het straks ook onze moeilijkheden zijn.

Er is nog een reden, waarom wij een vereniging willen zijn. Uit een onderzoek, dat wij — voorlopig op kleine schaal — hebben ingesteld, blijkt, dat onze hulpzoekenden in kleine minderheid leden van Humanitas zijn. Dat betekent, dat ons werk staat voor veel meer ondogmatischen en buitenkerkelijken dan ons ledental aanwijst.

Wij zouden wel willen, dat dat veel groter werd in de komende jaren om te laten zien, dat ook het niet kerkelijk georganiseerde volksdeel weet bij te dragen in de menselijke solidariteit, die in onze maatschappij zo nodig is.

Het zijn deze fundamentele problemen, die wij op ons congres aan de orde gesteld hebben. Men komt er niet onderuit. Het maatschappelijk werk dwingt uit zijn aard ertoe om je te bezinnen op de maatschappij en op de zin van het werk, dat je erin doet. Dat is des te meer het geval nu van verschillende zijden de noodzaak van binding van het maatschappelijk werk aan de kerk ter discussie gesteld wordt.

Heeft dit werk, zo vraagt men, niet een eigen plaats naast de kerk. Is er bij dit werk niet veel meer dan leerstelling, een vrij tegemoetreden van de medemens nodig, waarbij de confessionele benadering niet uitgangspunt maar veeleer gevolg is?

U begrijpt, dat in een maatschappij, waar deze vragen door onze zusterorganisaties aan de orde gesteld worden, de vraag naar de mogelijkheden van samenwerking der zuilen uiterst acuut geworden is. Ook deze vraag stellen wij aan de orde. Wij gaan daarbij ervan uit, dat van onze kant alle bereidheid tot samenwerking bestaat, indien men onze eigen stijl en onze eigen levensbeschouwing respecteert, zoals wij die van de anderen eerbiedigen.

Wij zijn blij, dat wij een vereniging zijn, met leden. Want er zijn bij dit maatschappelijk werk en vooral bij de organisatie ervan problemen aan de orde, die toch weer ver uitgaan boven de techniek, die de maatschappelijke werker op de sociale academie geleerd heeft.

In wezen gaat het door middel van de hulpverlening, die technisch zo goed moet zijn als het maar kan, om problemen van veel wijdere strekking: om de plaats van de overheid in de maatschappij, om de plaats van de kerk in het maatschappelijk werk, om de plaats van het maatschappelijk werk temidden van andere sociale activiteiten.

Om over die problemen een mening te vormen heeft men gesprekken nodig met gelijk gezinde mensen van goeden wille.

Dat dat kan in het verband van Humanitas is voor mij — en voor velen met mij — een telkens weerkerende vreugde.

A. D. BELINFANTE.

Meldt U aan als  
**DONATEUR**  
voor het

**Centrum  
voor  
Humanistische  
Vorming**

Bijdrage f 3,75 per kalenderjaar  
Gironummer 60.84.68, ten name van  
Centrum voor Humanistische Vorming  
Secretariaat: Oudegracht 152, Utrecht

## SUSSEN OF SCHOKKEN

Dezer dagen kreeg ik een drukwerk in de bus met een plaatje, van een opgewekte moeder temidden van een drukke, bewegelijke kring kinderen. De tekst luidde: „slechts enkele weken geleden waren familie-feestjes alleen maar een belasting en eindigden onvermijdelijk in ruzie, tranen en ellende. Voor de door zorgen gekwelde of gedeprimeerde moeder was het onmogelijk geworden plezier in haar gezin te hebben, omdat iedere anders verheugende gebeurtenis tot een krachtproef werd, waarbij de patiënte het onderspit dolf... nu zijn met steun van (volgt de naam van een geneesmiddel) de huiselijke plichten weer huiselijke vreugde geworden”.

Zo'n advertentie, daar zit wat in. Een vrouw, die haar huishouding niet aan kan. Waarom zegt het drukwerkje niet. Zo maar eens toevalligerwijze door een samenloop van omstandigheden? Neen, de moeder die er overigens kerngezond uit ziet, wordt patiënte genoemd; maar waarom, zo vragen wij ons af? Belangrijker, althans voor de adverteerder is de vraag: wat doe je er aan? En vóór we iets meer te weten zijn gekomen brengt de geneesmiddelenindustrie de naam van een drankje of een pil. Weer een nieuw geheimzinnig middel, zoals de mensheid in haar lange geschiedenis er zo veel gezocht en gevonden heeft om pijn en zorgen kwijt te raken.

We kunnen onze misère met een grote verscheidenheid van middelen sussen: genotmiddelen, zoals ze heten, ook wel opwekmiddelen.

De borrel, tabak, koffie, thee, maar ook roomsoezen en wildbraad, ook marihuana en opium. U kunt de lijst naar believen uitbreiden. Ja, er zijn niet alleen stoffen, die een sussende werking hebben, er zijn ook psychische middelen. Elke vervoering, elke roes, elke diepe bewogenheid doet ons vergeten, maakt het leven aanvaardbaarder, niet alleen omdat 't er door verrijkt kan worden (de positieve, constructieve kant), maar ook omdat we onze kwetsbaarheid kunnen verminderen, ons verdriet kunnen verzachten en omdat deze middelen ons helpen te vergeten. Marx' veel aangehaalde uitspraak over de godsdienst als opium voor het volk heeft een nooit overtuigende bestrijding gevonden, al is zij dan ook eenzijdig en al moet zij ook uitgebreid worden tot b.v. het Marxisme.

Typisch sussende elementen liggen in het gevoel ergens bij te horen, een veilig thuis gevonden te hebben. Ook in de humanistische kringen in ons land houdt men met dat gevoel, met die behoefte rekening. Een eenzaam zoekend mens kan in een kring van gelijkgezinden een rustpunt vinden, zekerheid, het gevoel krijgen ergens behouden aangeland te zijn. Hierin ligt voordeel, onmiskenbare winst voor velen, maar er ligt ook een mogelijkheid van kritiek in. Niet omdat lang niet iedereen zich aangetrokken voelt tot een dergelijk thuis, dat al gauw

iets van gezapigheid over zich krijgt; ach nee, wanneer er een groep van mensen is die hiermee gebaat is, waarom zou men zich daartegen verzetten? Er is een andere kritiek. Zijn dit wel echte oplossingen? Wat was er met die huisvrouw? Was zij werkelijk wel geholpen met haar pil, of bleven haar moeilijkheden onverminderd, onopgelost liggen? Met een roes, door welk middel dan ook opgewekt, kunnen we diepgaande fouten in onze levensorganisatie, huwelijksmoeilijkheden, gezinsmoeilijkheden, seksuele moeilijkheden niet oplossen. Ja, wie met een sussend middel op lange termijn een contract heeft gesloten, sluit zich automatisch voor werkelijke oplossingen af en is alleen maar op schokkende wijze uit zijn schijnvrede te wekken. Schokken.

De noodzakelijkheid en nuttigheid daarvan is bekend in de moderne geneeskunde, maar ook in de literatuur. Ik denk aan de moderne toneelschrijvers, aan Becket, Ionesco, Pinter, Albee. Ook aan Bert Brecht al neemt die een aparte plaats in wat dit thema betreft. Ik denk aan het toneel van het absurde zoals Esslin het in zijn voortreffelijk boek over de hedendaagse toneelkunst noemt. Dit toneel laat op onthullende, schokkende wijze zien hoe de mens vast kan lopen, hoe hij vaak weg suft in schijnoplossingen, hoe hij in zijn taal in niets-zeggende frasen met woorden zwendelt en zich bedrinkt. Op dit toneel wordt de kloof van mens tot mens zichtbaar, de belachelijkheid van de mens, die zich zelf gedachtenloos herhaalt, zich inkapselt, verkalkt raakt en de kracht mist zijn leven in de ogen te zien en te reorganiseren, zichzelf te veranderen en zijn levensbestemming actief in eigen handen te nemen. Eén van Becket's vrouwenfiguren zakt weg in het zand van een niet eindigende woordenvloed waarin zij zich zelf wijs maakt gelukkige dagen te beleven. Ionesco demonstreert hoe de mens slachtoffer van zijn taal kan worden; een machteloos hulpmiddel dat soms elk contact onmogelijk maakt. In Albee's Amerikaanse droom krijgen we het gevoel in een wereld van spoken te leven.

Wanneer u nu vraagt of het wel nodig en nuttig is op zo'n onbarmhartige wijze te ontmaskeren, dan antwoorden de mannen van het absurde toneel, dat sussen niet helpt, dat de mens niet gebaat is met toneel waarbij hij zich naar believen kan identificeren met dappere of beminnewaardige helden en waar hij zijn afschuw voor ploerten en lafaards vrij-uit in anderen kan projecteren en nooit eens gedwongen wordt te erkennen dat er met hem zelf ook wel eens iets aan de hand zou kunnen zijn. De klappen, die het moderne toneel uitdeelt, moeten hem ergeren, prikkelen en dwingen zich te realiseren dat hij in slaap is gevallen en dat het hoog tijd wordt dat hij ernst met zichzelf, met zijn gevoelens voor zijn medemensen, met zijn werk, met zijn ontspanning maakt. Niet sussen, maar schokken. Dat

was het toneel, de kunst, maar het vraagstuk wordt nog gecompliceerder, wanneer we ons realiseren dat er ook middelen zijn, die schokken: in bepaalde omstandigheden kan een kleine dosis alcohol verhelderend en openbarende werken en de verhalen omtrent verschillende middelen, zoals marihuana, meskaline en het lysergzuur wijzen niet op een verhullende, sussende werking. Er zijn mensen, die langs deze weg plotseling schoksgewijze openbaringen kregen en er toe kwamen hun leven te veranderen, zich open te stellen voor geheel andere kanten van hun persoonlijkheid: ik denk aan Huxley en bij ons aan Vinkenoog.

**I**k hoop, dat u zich nu geërgerd af zult vragen wat ik dan eigenlijk wel wil. In zeker opzicht hoop ik u teleur te stellen (ook een klein schokje), want er is naar mijn mening geen eenvoudig antwoord op deze vraag te geven: vragen, die natuurlijk gesteld mogen en moeten worden. Wanneer de baby huilt, zal de moeder controleren of het geen vieze luiert heeft, of het geen boertje moet laten, geschokt als zij is door zijn klagelijk gesnik, maar als zij alles afgezocht heeft en niets gevonden en de baby blijft huilen, dan zal ze het kind terecht in haar armen nemen en sussen. De moeder, die geen vreugde meer had in haar gezin zouden wij wanneer zij overijld naar een pil greep, naar een sigaret of een borrel door elkaar willen schudden en willen wekken: zij deed er beter aan haar leven eerst eens ernstig onder de loupe te nemen, zij zou werkelijke oplossingen voor haar problemen moeten zoeken.

Maar wie zal haar kwalijk nemen, wanneer er onherstelbare kwalen, verliezen, tekorten zijn, zo nu en dan eens verlichting te zoeken? Wie misgunt de kankerpatiënt zijn morfinespuut, wie misgunt de arme zwager en ploeteraar op zijn tijd de roes van een feestje met een sigaar en een borrel? Dit argument mag zelfs bij de beoordeling van de belastingpolitiek niet verwaarloosd worden.

Er zijn momenten waarop het nodig en nuttig is een mens een schok te bezorgen; er zijn ook ogenblikken waarop troost en verzachting van leed op hun plaats zijn.

De keus van de middelen is daarbij verre van onbelangrijk, want er zijn middelen, die door hun verslavende werking een gevaar

vormen, vooral wanneer het vergiften zijn met schadelijke bijwerking.

Trouwens verslaving heeft altijd bezwaren, zelfs aan de beste dingen van het leven. Verslaving immers betekent onvrijheid, dwang. Over één middel zou ik in het bijzonder iets willen zeggen, over de kunst. Op het eerste gezicht lijkt kunst als schokmiddel, maar ook als sus-middel één van de minst bedenkelijke middelen te zijn. Toch is de betekenis van de kunst voor de geestelijke volksgezondheid, zoals dat met een groot woord heet, niet zo groot als men zou wensen. Voor velen is kunst, die sust, slaapverwekkend en vervelend geworden: leed verzachten doet zij dan niet meer.

De schokken, die de moderne kunst uitdeelt worden door het grote publiek ontweken. Deze kunst blijft ondanks de goede bedoelingen van de kunstenaars al te vaak geïsoleerd in een luchtledig hangen, pop-art, happenings en absurd-toneel ten spijt.

Nog belangrijker dan de kunst lijkt mij de persoonlijke relatie, de werkelijke ontmoeting van mens tot mens (het behoeft nog niet altijd een liefdesverhouding te zijn): een diepgaand contact immers kan beide werkingen hebben. Het kan troost geven en het kan iemand tot nadenken brengen. U begrijpt mij wel, ik zou niet graag ieder mens in moeilijkheden of onzekerheden willen raden zich blind in een „verhouding” of een intieme vriendschap te storten, maar ik ben ervan overtuigd dat groeien en verder komen voor ons mensen zelden buiten een menselijk contact verloopt. Dat gaat ook niet zonder teleurstellingen, niet zonder verdriet en tranen, want het naderen van een medemens is altijd een avontuur, iets riskants en onzekers, het vraagt van ons dat wij ons bloot geven, dat wij ons laten kennen. Wie durft dat volledig? In alle redelijkheid weten we dat een dergelijk avontuur zich aan redelijke controle onttrekt, ook al roepen we de redelijke controle en kritiek zo spoedig mogelijk weer te hulp. Maar geldt dat niet voor alle hulpmiddelen waarover we het vanmiddag hadden, de kunst, de roesmiddelen en de schokmiddelen? Zo is nu eenmaal het fascinerende en boeiende avontuur dat wij leven noemen en dat we niet willen en niet kunnen ontwijken.

V. W. D. SCHENK.

### **lezingen voor de radio**

wo. 3 nov. VARA: televisie uitzending (aanvangstijd zie programmabladen).

zo. 7 nov. VARA 9.45 uur: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.

ma. 8 nov. AVRO 16.25—16.25 uur: W. van Dooren: „Humanisme en filosofie”.

zo. 14 nov. VARA 9.45 uur: G. C. A. Schrijvers: „Waarom vinden we moderne kunst vaak zo lelijk”.

zo. 21 nov. VARA 9.45 uur: P. Spigt: „Misschien is niets geheel waar”.

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct aan postzegels insluiten. (adv.)